

Date: 25th June-2025

INTERNET

Abduraximova Gulnozaxon Xojali qizi

Qo'shtepa tumani 1-son politexnikumi Informatika fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Internet tushunchasi, uning tarixiy shakllanish jarayoni, asosiy xizmatlari va zamonaviy jamiyatdagi o'rnini haqida so'z yuritiladi. Ayniqsa, Internetning ta'lim tizimidagi o'rnini, uning o'quvchilar bilimini oshirish va mustaqil o'rganishdagi imkoniyatlari chuqur tahlil qilinadi. Shuningdek, Internetdan xavfsiz foydalanish, kiberxavfsizlik va raqamli madaniyatni shakllantirish zarurati haqida fikr yuritiladi. Maqola informatika fani o'qituvchilari uchun metodik jihatdan foydali bo'lib, ta'lim jarayonida Internet texnologiyalarini to'g'ri va samarali tatbiq etish yo'llarini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Internet, informatika, global tarmoq, elektron aloqa, onlayn ta'lim, veb-saytlar, axborot texnologiyalari, raqamli savodxonlik, kiberxavfsizlik, bulutli texnologiyalar, ijtimoiy tarmoqlar.

XXI asr – bu raqamli texnologiyalar asri. Unda jamiyat taraqqiyoti, iqtisodiyotni rivojlantirish, ijtimoiy aloqalarni mustahkamlash va ta'lim sifatini oshirish kabi ko'plab sohalarida Internet texnologiyalarining ahamiyati mislsiz darajada ortmoqda. Bugungi kunda Internet nafaqat aloqa vositasi, balki bilim va axborot manbai, ta'lim platformasi, tijorat maydoni, hatto kundalik hayotimizning bir bo'lagiga aylanib ulgurgan. Har bir foydalanuvchi turli maqsadlarda — izlanish, o'rganish, ishlash, muloqot qilish yoki hordiq chiqarish uchun Internetdan foydalanmoqda. Shu sababli, Internetni tushunish, undan to'g'ri va samarali foydalanish bugungi kunda har bir inson, ayniqsa o'sib kelayotgan yosh avlod uchun zaruriy ehtiyojga aylangan.

Informatika fani maktab ta'limining muhim yo'nalishlaridan biri sifatida zamonaviy texnologiyalar, kompyuter savodxonligi va Internetdan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. "Internet" mavzusi esa o'quvchilarga global tarmoq haqida chuqur tushuncha berish, uning tuzilishi, imkoniyatlari, ijtimoiy va axloqiy jihatlarini yoritish, hamda undan xavfsiz foydalanish masalalarini o'rgatishda muhim o'rin tutadi. Bu mavzu orqali o'quvchilar Internet qanday ishlashini, qanday xizmatlar ko'rsatishini, hayotimizda qanday ahamiyatga ega ekanini, shuningdek, kiberxavfsizlik qoidalari haqida bilim oladilar.

Bugungi ta'lim jarayonida Internet texnologiyalarining qo'llanilishi o'quvchilarning mustaqil fikrlashini, ijodiy yondashuvini, tezkor axborot izlash va undan to'g'ri foydalanish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Ayniqsa, masofaviy o'qitishning dolzarbligi ortgan hozirgi sharoitda Internet imkoniyatlarini o'rgatish o'ta muhim sanaladi. Shu sababli informatika fani o'qituvchilari Internet mavzusini nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham mukammal o'rgatishlari, o'quvchilarni zamonaviy raqamli dunyoda faol va ongli ishtirokchiga aylantirishlari zarur.

Date: 25th June-2025

Internet tushunchasi va uning shakllanish tarixi. Internet — bu milliardlab kompyuter va qurilmalarni birlashtiruvchi global axborot-kommunikatsiya tarmog'idir. U orqali dunyoning istalgan nuqtasida joylashgan foydalanuvchilar o'zaro tezkor aloqa o'rnatishlari, turli ma'lumotlarni almashishlari, masofadan turib ishlash, o'qish, xarid qilish va hatto tibbiy maslahat olish imkoniga ega bo'ladilar. Internet so'zi ingliz tilidan olingan bo'lib, "interconnected networks" – "o'zaro bog'langan tarmoqlar" iborasining qisqartmasidir.

Internetning tarixi 1960-yillarga, AQSh Mudofaa vazirligining ARPANET nomli tajriba loyihasiga borib taqaladi. Dastlab ilmiy va harbiy maqsadlarda foydalanilgan bu tarmoq 1990-yillarda keng jamoatchilik uchun ochildi. 1991 yilda WWW (World Wide Web) ya'ni veb-sahifalarning paydo bo'lishi esa Internetga butunlay yangi bosqich olib keldi. Hozirgi kunda esa Internet sun'iy intellekt, bulutli texnologiyalar, 5G aloqa tarmoqlari, IoT (Internet of Things – narsalar Interneti) bilan kengayib bormoqda.

Internet xizmatlari va ularning ahamiyati. Internet bir nechta asosiy xizmatlar orqali faoliyat ko'rsatadi. Ularning har biri inson hayotining turli jabhalarida xizmat qiladi:

➤ **Veb-saytlar** — Internetdagi eng ko'p tarqalgan axborot manbai hisoblanadi. Veb-sahifalarda foydalanuvchilar yangiliklar, ilmiy maqolalar, videolar, rasmlar, interaktiv materiallar va boshqa ko'plab axborotlarga ega bo'ladilar.

➤ **Elektron pochta (E-mail)** — tezkor yozma muloqot uchun xizmat qiladi. Bu xizmat ayniqsa ta'lim, ishbilarmonlik va davlat idoralarida muhim ahamiyatga ega.

➤ **Ijtimoiy tarmoqlar (Facebook, Telegram, Instagram, TikTok)** — muloqot qilish, fikr almashish, yangiliklar tarqatish va reklama vositasi sifatida keng qo'llaniladi.

➤ **Onlayn xizmatlar** — Internet orqali kommunal to'lovlarni amalga oshirish, bank operatsiyalarini bajarish, rasmiy hujjatlarni topshirish va olish imkoniyati yaratilgan.

➤ **Bulutli texnologiyalar (Google Drive, OneDrive)** — fayllarni saqlash, tahrirlash va ulashish imkonini beradi, ayniqsa masofaviy ish yoki o'qishda juda qulay.

➤ **Elektron ta'lim platformalari (Coursera, Khan Academy, EduPage)** — bilim olishni demokratlashtirgan, istalgan joyda va vaqtda o'qitish imkoniyatini yaratgan.

Internetning ta'limdagi o'rni. Internet hozirgi kunda ta'lim sohasida inqilobiy o'zgarishlar yasadi. An'anaviy ta'lim tizimlari Internet yordamida raqamli ta'lim tizimlariga o'tdi. O'quvchilar endi darsliklardan tashqari onlayn kurslar, video-darslar, interaktiv testlar, simulyatsiyalar va boshqa raqamli manbalardan ham foydalanish imkoniga ega.

Informatika fanida Internetdan foydalanish orqali quyidagi maqsadlarga erishish mumkin:

- ✓ O'quvchilarda axborot izlash va saralash ko'nikmalarini shakllantirish.
- ✓ Kompyuter savodxonligini rivojlantirish.
- ✓ Mustaqil ta'lim olish malakasini mustahkamlash.
- ✓ O'quvchilarning muloqot madaniyatini oshirish (forum, elektron pochta, virtual darslar orqali).

Masofaviy ta'lim ham Internet yordamida shakllandi. Ayniqsa pandemiya davrida Zoom, Google Meet, Microsoft Teams kabi platformalar o'qituvchilar va o'quvchilar

Date: 25th June-2025

o'rtasida asosiy muloqot vositasiga aylandi. Hozirda onlayn ta'lim an'anaviy darslarni to'ldiruvchi muhim vosita sifatida faol ishlatilmoqda.

Internetdan foydalanish madaniyati va xavfsizlik choralari. Internet imkoniyatlari cheksiz bo'lsa-da, undan noto'g'ri yoki nazoratsiz foydalanish salbiy oqibatlariga olib kelishi mumkin. Kiberjinoyatlar, yolg'on axborotlar, zararli dasturlar (viruslar), kiberbulling, shaxsiy ma'lumotlarning o'g'irlanishi kabi xavflar mavjud. Shu sababli, o'quvchilarga quyidagi asosiy Internet xavfsizligi qoidalarini o'rgatish muhimdir:

- ✓ Shaxsiy parollarni hech kim bilan bo'lishmaslik.
- ✓ Noma'lum havolalarni bosmaslik.
- ✓ Ishonchli va rasmiy veb-saytlardan foydalanish.
- ✓ Ijtimoiy tarmoqlarda o'z shaxsiy hayotiga oid ortiqcha ma'lumot tarqatmaslik.
- ✓ Kiberjinoyatlardan himoya qiluvchi antivirus dasturlarini o'rnatish.

Informatika fani orqali bu ko'nikmalarni bolalarga o'rgatish ularning kelajakdagi texnologik xavfsizligi uchun zamin yaratadi. Shuningdek, ota-onalar va o'qituvchilar bu jarayonda nazorat va yo'l-yo'riq ko'rsatishda faol ishtirok etishlari lozim.

Internet bugungi kunda jamiyat hayotining deyarli barcha sohalariga chuqur kirib borgan bo'lib, u insoniyatning bilim olish, muloqot qilish, ishlash va yashash uslubini tubdan o'zgartirib yubordi. Ushbu global tarmoq orqali axborot olish, almashish, ta'lim olish, masofadan ishlash va turli xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari har bir inson uchun ochiqdir. Ayniqsa, ta'lim sohasida Internetning joriy etilishi o'quvchilar bilimini mustahkamlash, mustaqil fikrlashni shakllantirish va global bilimlar makoniga chiqish yo'lini ochib berdi.

Biroq bu imkoniyatlar bilan birga, Internetda ma'lumotlarning to'g'riligi, axloqiy me'yorlarga rioya qilish va shaxsiy xavfsizlik kabi masalalar ham dolzarb bo'lib qolmoqda. Shu bois, informatika fani orqali o'quvchilarga nafaqat Internetdan foydalanish texnologiyalari, balki undan mas'uliyatli va xavfsiz foydalanish madaniyatini singdirish bugungi o'qituvchining muhim vazifasidir.

Xulosa qilib aytganda, Internet — bu zamonaviy taraqqiyotning muhim asosi bo'lib, uni chuqur tushunish, to'g'ri va samarali foydalanish jamiyatda texnologik madaniyatni shakllantirishda muhim o'rin egallaydi. Shu sababli, o'quvchilarda raqamli savodxonlik va Internet madaniyatini tarbiyalash orqali biz texnologiyalarni ongli ravishda boshqara oladigan, mas'uliyatli va bilimli yosh avlodni tarbiyalaymiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov M., *Informatikaga kirish*, Fan va texnologiya, Toshkent, 2020, 248 b.
2. Boboyev T., *Axborot texnologiyalari asoslari*, O'qituvchi, Toshkent, 2019, 200 b.
3. Qodirov I., *Axborot xavfsizligi asoslari*, Innovatsiya, Toshkent, 2021, 180 b.
4. Islomov A., "Zamonaviy texnologiyalar va ta'limdagi raqamli transformatsiya", *Ta'lim va tarbiya*, 2021, №4, 35–39 b.
5. Saidov Z., "Internetdan foydalanish madaniyati va kiberxavfsizlik", *Axborot texnologiyalari va ta'lim*, 2022, №2, 27–30 b.

Date: 25th June-2025

6. www.internetworldstats.com – Dunyo bo'yicha Internet foydalanuvchilari statistikasi.
7. www.khanacademy.org – Onlayn ta'lim platformasi.
8. www.coursera.org – Raqamli kurslar va Internet orqali o'qitish resurslari.
9. Ministry of ICT, *Cybersecurity Guidelines for Schools*, Tashkent, 2022.

